

ШЫН

Совет Эвилелдиниң Коммунистг партиязының Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттериниң, ажилчы чоннар депутаттарының область Советиниң органы

1929 чылда үндээлгөсүн
1954
ФЕВРАЛЬ
11
ЧЕТВЕРГ
№ 31 (2968)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарына кандидаттары регистростааны (1 арын).
Каа-хемчилер сонгулдалар мурнунда (1 арын).
Москваның бұдурүгелеринде митингилер (1 арын).
Совхозтарниң бүгү эр, херээжен ажилчынарына, тускай эртемни-

леринге болгаш албан-хаакчыттарына СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүделиниң чыыдырганы совхозтар ажилдакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының киржикчилериниң кыйгыры (2 арын).
Улус өөредилгезинче кичээнгей салыр (2 арын).

Мал ажылын бедик денелче (3 арын).
Колхозчу тудугларда (3 арын).
П. Киселёв.—Дээди Советке сонгулдалар болгаш политиктиг агитацияны сорулгалары (3 арын).
Дөрт күрүселериниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралы (3—4 арыннар).

ДЕПУТАТТАРГА КАНДИДАТТАР ДЭЭШ АГИТАЦИЯ

Бистин Төрөөн чуртувустун күрүнө эрге-чагырганының дээди органы—ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдаларга белеткел ажылы улам-на калбак хемчээлдиң неперер турар. ССРЭ-ниң Дээди Советинге ам болур сонгулдаларга, мурнунда эрткелээ сонгулдалар-биле бир дөмей, Коммунистг партия болза, профэвилел, комсомол база өске-даа организациялар-биле болгаш ажилчы чоннарының нийтиелдерин-биле кады кирип турар. Дээди Советтин депутаттарына кандидаттар болза, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң блогоунуң, Коммунистг партияны, Совет чазактың болгаш бүгү улустун улуг, бузулбас чангыс-эвин бодунда сиңирген блоктун кандидаттары болуп турар.

Ажилчы чоннарының төлээлекчилериниң сонгулда мурнуңуң округ чөвүлел хуралдары политиктиг бедик идеяниң болгаш бурун чангыс эр-сеткилдин байдалына болуп эрткелээ, аңаа коммунистер, партия кижигүнү эвестер ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарына нийти кандидаттарының дугайын дугурушкан, депширткен кандидаттары дээш агитация чорударын бүзүредип турар кижилерин тодоратканнар.

ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талазы-биле Тыва автономия области тургустунган округтарниң сонгулда комиссиялары депутаттарга кандидаттары регистростаан дооскан.
Эвилелдиниң Советинге Кызылдың № 322 сонгулда округундан депутаттың кандидатына СЭКП обкомунун секретары эш С. К. Тока, Националдар Советинге депутаттарының кандидаттарына—Кызылдың № 602 хоорай сонгулда округунуң талазы-биле область Советиниң күүскомунуң даргазы эш А. М. Чимба, Кызылдың № 603 чөөн сонгулда округунуң талазы-биле Танды районунуң «Кызыл партияны» колхозунда зоотехник эш Л. Т. Нудина, Шагаан-Арыгының № 604 сонгулда округунуң талазы-биле Шагаан-Арыгының Тыва ортумақ школаның башкызы эш С. Ш. Дүкежек, Чадаананың № 605 сонгулда округунуң талазы-биле Чөөн-Хемчик районунуң «Коммунизмче орук» колхозунуң даргазы эш Д. С. Настык-Доржу болгаш Кызыл-Мажалыктың № 606 сонгулда округунуң талазы-биле Кызыл-Мажалык МТС-иниң механигы эш К. С. Чавыдак олар регистростатырганнар.

Сонгулдаларга белеткелдин чаа чадаа кирген бо үе-биле холбаштыр бистин агитаторларының ажилының шынчизи база чаартыган. Моон сонгаар агитация ажылы болза, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестерниң сонгулда блогоунуң кандидаттары дээш сонгучуларның ортузунга тайылбыр-массалыг ажылды калбартып, ажилчы чоннары коммунистг тургузушкунуң херээнге күш-ажылчы чаа-чаа чедикширнерже мобилизастаары болур.

Ам үеде бистин областың девискээринде 202 агитпунктулар тургустунган. Оларның аайы-биле 75000 ажыг агитаторлар ажилдап турар. Сонгулда кампаниязы эгелзден бээр областың бүгү районнарында агитация ажылы дыка экижээн. Ылангыя Чөөн-Хемчик районда агитаторлар сонгучулар ортузунга тайылбыр ажылын күш-тедирген. Ол районун Хендергей сумузунда эш Болдай-оол эртелекчилзэн агитпункт сонгучулар ортузунга бодунуң ажилы үлгерил тургускан. Ол агитпункт агитаторларның хуралын чеди хонук санында доктаамал чыып, агитаторларның кылар ажылының темалары болгаш аргаларын сүмелеп, оларның дуржулгазын солштуруп турар.
Ындыг болза-даа сонгулда мурну-

нуң агитация ажылы областың бүгүле районнарында, чурттакчылыг бүгүле черлеринде бир дөмей эки чоруп турар деп сөглөп болбас. Партияның чамдык райкомнары ол эң чутула ажылды ам-даа боттарының холунда албааннар. Барын-Хемчик районда тургустунган деп санап турар 21 агитпунктуларның сези амдыгаа чедир-ле мырынай деритинип шиметинмээн СЭКП-ниң Сүт-Хөл, Өвүр, Танды райкомнары агитпунктулар эртелекчилерини сургалдалыг чөвүлел хуралдарын безин чангыс-даа катап чыыдырбаан.

Партияның Кызыл райкомун агитпунктулар эртелекчилерин шилип алыр херекти харысалга чок көрүп, аңаа агитация болгаш организакчы ажылга мергезивези кижилерини оларның ажилының чүгө чайлынын барымдаалап тургусканы шын эвес. Устүнде айтык болгаш өске-даа четпестериниң уламыдан чамдык чертерде сонгучулар ортузунга чорудар агитацияны чүгө сонгучулар дөңсөзү чечелзери-биле кызыгаарлап турар.

Сонгучулар ортузунга агитация ажылын нийти эргей көрбөй, ону амгы үениң сорулгалары-биле, тус черниң ажыл-агый болгаш культурлуг амдыралы-биле сырый холбаштырар херек.

Агитация ажылының болгаш сонгулдаларга белеткелдин амгы үе чаздында партия организацияларының, партияны агитацияны сорулгазы болза, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестерниң сонгулда блогоунуң ажур-дузаның, ол блоктун бузулбас бижынын, тиелтирбес күштүүн чоңга тайылбырлаары, ол блоктун кандидаттары дээш агитацияны сонгучулар ортузунга калбартыры болур.

Боттары партияның шугуру дээш, оң шиптирлерин амдыралга боттандыры дээш идеяниң демиселчилер кылдыр көргүскөн коммунистер-биле кады ССРЭ-ниң Дээди Советинге депутаттарының кандидаттарына депширткеннерин аразында партияның улуг херээнге коммунистерниң херээнге бердингенин боттарының бүгү амдыралы-биле, ажил-чорудулгазы-биле бадыткап көргүскөн партия кижигүнү эвес ажылчы кижилер база бар. Оң чижээге Танды районунуң «Кызыл партияны» колхозунда ажилдап турар зоотехник, колхозчу мал ажылының чазарткычы партия кижигүнү эвес Лидия Тимофеевна Нудина кирер.

Депутаттарга партия кижигүнү эвес кандидаттары коммунистер болза, коммунист кандидаттарни партия кижигүнү эвестериниң деткип турары ышкаш, база-ла шак ынчаар четкир. Күрүнө эрге-чагырганының дээди органына сонгулдаларга коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң сонгулда блогоунуң кандидаттары депширтин, деткип тура, совет улус болза, партияны хей чылдар дургузунда ажилдап кылганны база ССРЭ-ниң бүгү улустарының амдыралчы эрге-ажыктарына бүрүнү-биле дүгжүп турар политиканы амдыралга моон сонгаар-даа чайгылыш чок чорударына бодунуң беденин ыергейлеп турар дээрзин агитаторлар тайылбырлаар уjurлуг.

Тендеш дивес күчүзү, чогаалдыкы күштери чечектелип турар Совет Эвилели коммунизмче оруткап чедишкенин чоруп орак. Коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң блогоунуң кандидаттарының бүгү улустуң чангыс эр-сеткилдиң деткир чоруу бистин чуртувустун күчүзүңүз болгаш тиелтирбесиниң түтүмүс үнер дөзүң, коммунизм тургузушкунуңа бистин улустун чедишкенинниң үндээни — улустун, партияны болгаш чазактын бузулбас каттыжышкынын база катап көргүзөр.

Москваның бұдурүгелеринде митингилер

Эштер Г. М. Маленков, В. М. Молотов, Н. С. Хрушев, Н. А. Булгагин олар ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарына найсыладды сонгулда округтарына бадылаттарына чөпшээрелин берген дугайында медээни Москваның ажилчы чоннары улуг көдүрүлүшкүн болгаш өөрүшкү-биле уткааннар.
Машина тудуунуң «Кадыр болгаш Маска», «Манометр», «Компрессор» заводтарына, «Ява», «Большевик» фабрикаларга, Клара Цеткин аттыг фабрикага болгаш Ленинградский, Молотовский, Кали-

нинский сонгулда округтарының өске-даа бұдурүгелеринге февраль 8-те хей кижилг митингилер болган.
Партияны, чазактың болгаш улустун бузулбас чангыс-эвиниң чайынанчак көргүзүлдээ болган митингилерге ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдаларга алдар болдуруп, бұдурүгеленин чаа-чаа чедишкенин чедип ап, коммунистерниң болгаш партия кижигүнү эвестериниң блогоунуң кандидаттарына бадылаашкынарны бир үн-биле бээр деп шийтирлер хүлээп алдыган. (СЭТА).

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң депутаттарына кандидаттары регистростааны

КЫЗЫЛДЫҢ № 322 СОНГУЛДА ОКРУГУ

Салчак Калбакхорекевич ТОКАНЫ

Эвилелдиниң Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

Февралдың 10-да Эвилелдиниң Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 322 сонгулда округунуң комиссиязының хуралы ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Эвилелдиниң Советинге депутаттың кандидаты регистростаар дугайында айтыргы чугаалашкан. Ол хуралга областың профэвилел, комсомол болгаш өске-даа хей нийти организацияларының база парлаганың төлээлери киришкен. Хурал байырлалдыг байдалга эрткен.

Округ комиссиязының даргазы эш Болдур-оол хуралда айткан. Оң чугаалааны болза, Эвилелдиниң Советинге депутаттың кандидаты кылдыр Салчак Калбакхорекевич Токаны депширтен ажилчы чоннары хуралдарының протоколдары округ комиссиязында келген. Эш С. К. Токаны кандидатуразын Тываның сонгучуларының чер-черге болгулаан бүгү хуралдары болгаш өк-

ругтарниң сонгулда мурнуңуң чөвүлел хуралдары чангыс эр-сеткилдиң деткээн.

Эвилелдиниң Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 322 сонгулда округунга бадылаттар дугайында эш С. К. Токаны чөпшээрелин эш Болдур-оол аңаа номчаван.

—Эш С. К. Тока партияның политиказын амдыралга боттандыра дээш бистин аравыска идеялди болгаш шынчы демиселчи болуп ажилдап келген. Партия болгаш чон ону эки билер, аңаа бүзүрээр бис! — деп, комиссияны кижигүнү эш Плетел чугаалаан. Бедик идеялди эстерин өске-даа эштер боттарының саналдарына илереткеннер.

Эвилелдиниң Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 322 сонгулда округунга бадылат кылдыр депутатка кандидат эш С. К. Токаны сонгулда бюллетенинги кирир деп комиссия доктааткан. Хуралдың протоколуна комиссияны кижигүнери шупту ол-ла дораан ат салганнар.

КЫЗЫЛДЫҢ ХООРАЙ СОНГУЛДА ОКРУГУ

Александр Маныгеевич ЧИМБАНЫ

Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

Националдар Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 602 сонгулда округунуң хуралы февраль 9-та Облжүүкомунуң бажынынга болуп эрткен.

Округтуң сонгулда комиссиязының даргазы Георгий Михайлович Сагалаяков Бин-Хем болгаш Кызыл районнарының колхозчуларының болгаш Кызыл хоорайының коллективтериниң хуралдарына Националдар Советинге депутаттың кандидаты кылдыр ажилчы чоннар депутаттарының область Советиниң күүсөкчи комитетиниң даргазы эш Александр Маныгеевич Чимбаны депширтин дугайында база ол коллективтериниң депширтинген деткээн дугайында комиссия кирген протоколдар болгаш Кызылдың № 602 сонгулда округунга бадылаттар дугайында кандидаттың меделгели сонгулдануң хоойлузунга бүрүнү-биле дүгжүп турарын дыңнаткан.

ЧАДААНАНЫҢ СОНГУЛДА ОКРУГУ

Донгак Сүлдөмович НАСТЫК-ДОРЖУНУ

Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

ЧАДААНА. (Телефон-биле). ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар талазы-биле Чадаананың № 605 сонгулда округунуң округ комиссиязының хуралы болган. Аңаа округтуң бұдурүгелер, албан черлериниң, парлагла болгаш партия, хей-ниити организацияларының төлээлери олурушкан.

Хуралды округ комиссиязының даргазы эш Аржаалай айткан Чөөн-Хемчик районунуң «Коммунизмче орук», Сүт-Хөл районунуң Киров аттыг көдээ ажил-агый артельдериниң колхозчуларының нийти хуралдарында Националдар Советиниң депутаттарының кандидатына депширтинген эш Д. С. Настык-Доржу ол округтуң талазы-биле бадылаттар чөпшээрелин бергенин дыңнаткан.

Округтуң сонгулда комиссиязында кирген документтер-биле танышкан: 1918 чылда төрүтүнген, СЭКП кижигүнү, Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы Донгак Сүлдөмович Настык-Доржуну Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан.

Округтуң сонгулда комиссиязында кирген документтер-биле танышкан: 1918 чылда төрүтүнген, СЭКП кижигүнү, Чөөн-Хемчик районда «Коммунизмче орук» колхозтуң даргазы Донгак Сүлдөмович Настык-Доржуну Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан.

Медведевка суурда Ворошилов аттыг колхозтуң комсомолчузу эш Лихановага удурткан бөлүк тараа культураларының үреин аргылаашкынын чедишкенин дооскаш, партия тудугуларын кылып киргенер.

КЫЗЫЛДЫҢ ЧӨӨН ТАЛАКЫ СОНГУЛДА ОКРУГУ

Лидия Тимофеевна НУЖДИНАНЫ

Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

Февралдың 9-та Националдар Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 603 чөөн талакы сонгулда округунуң комиссиязының хуралы болган. Ол хуралга хей нийти организацияларының болгаш парлаганың төлээлекчилери олурушкан.

Сонгулда комиссиязының даргазы эш Нодрачев хуралда айттышкан. Националдар Советиниң депутаттарына кандидатына Лидия Тимофеевна Нудинаны ажилчы чоннары хуралдарында чангыс эр-сеткилди депширтинген база ол кандидатураны округтуң девискээринге болгулаан сонгулда мурнуңуң бүгү хуралдары деткээни меделгээ.

Националдар Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызылдың № 603 чөөн талакы сонгулда округунга бадылаттар дугайында эш Нудинаны чөпшээрелин комиссия алган.

Танды районунуң «Кызыл партияны» колхозунуң кижигүнери, Кочетов көдээ советтиг чурттакчыларының, Бай-Хаак МТС-тин ажил-

чын, албан хаакчытарының, Каа-Хем райпромкомбинаттың ажилчыларының болгаш албан хаакчытарының, Бүрөн-Хем көдээ Советтин чурттакчыларының, Тес-Хем МТС-тин ажилчыларының болгаш инженер-техниктиг ажилдакчыларының депутатка кандидатты депширтен нийти хуралдарының протоколдары округ комиссиязында келген.

Сонгулда комиссиязына бүгү келген документтерге үндээлээш, база депутатка кандидатты депширтинген «ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар дугайында Дүрүмүнү» 57, 58, 59, 60, 61 болгаш 62 дугаар чүүлдеринге барымдаалатын деп санааш, округ комиссиязы Лидия Тимофеевна Нудинаны депутатка кандидат кылдыр депширтен деп доктааткан.

«ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар дугайында Дүрүмүнү» 63 дугаар чүүлүн өзүгаар Лидия Тимофеевна Нудинаны регистростаан дугайында протоколду комиссия чангыс үн-биле хүлээп алган.

ШАГААН-АРЫГНЫҢ СОНГУЛДА ОКРУГУ

Сат Шангырооловна ДУКЕЖЕКТИ

Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районунуң № 1 болгаш № 2 ортумақ школаларының башкылар коллективинден, райүлетпур комбинатының ажилчын, албан-хаакчытарының болгаш Чаа-Хөл районда Стялин аттыг көдээ ажил-агый артелиниң колхозчуларының нийти хуралдарында Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр депширтинген эш С. Ш. Дүкежекти регистростаан. Шагаан-Арыгының № 604 сонгулда округунуң округ комиссиязының февраль 8-те болган хуралы партияны болгаш хей-ниити организацияларының, ажилчы чоннар нийтиелдериниң төлээлери киржилгези-биле эрткен.

Хуралды округ комиссиязының даргазы эш Чилбак-оол айткан, эш С. Ш. Дүкежек ол округ талазы-

биле бадылаттар чөпшээрелин бергенин дыңнаттышкан, округтуң сонгулда комиссиязында кирген документтерини таныштырган.

1920 чылда төрүтүнген, РСФСР-ниң школаларының алдарлыг башкызы, Шагаан-Арыг хоорайда чуртап турар, районунуң тыва ортумақ школаның башкызы Сат Шангырооловна Дүкежекти Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр хуралдан регистростаан. «ССРЭ-ниң Дээди Советинге сонгулдалар дугайында Дүрүмүнү» 65 дугаар чүүлүн өзүгаар эш С. Ш. Дүкежекти Националдар Советинге сонгулдалар талазы-биле Шагаан-Арыгының № 604 сонгулда округундан сонгууру-биле сонгулда бюллетенинги кирирени комиссия доктааткан.

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫКТЫҢ СОНГУЛДА ОКРУГУ

Кара-оол Сандакович ЧАВЫДАКТЫ

Националдар Советиниң депутатына кандидат кылдыр регистростаан

Националдар Советинге сонгулдалар талазы-биле Кызыл-Мажалыктың сонгулда округунуң комиссиязының хуралы хей нийти организацияларының болгаш парлагла төгөлзөлериниң киржилгези-биле февраль 8-те болуп эрткен.

Кызыл-Мажалыктың № 606 сонгулда округунуң талазы-биле Националдар Советинге депутаттың кандидатына регистростаар дугайында айтыргы комиссия чугаалашкан. Эш Кара-оол Сандакович Чавыдактың кандидатуразын чангыс эр-сеткилди депширтен Кызыл-Мажалык МТС-тин механизаторларының бол-

гаш ажилчы чоннарының сонгулда мурнуңуң өске-даа хуралдарының протоколдарының дугайына комиссияны даргазы эш Сурунтур чугаалаан. Кызыл-Мажалык сонгулда округунга бадылаттар дугайында депутатка кандидат Кара-оол Сандакович Чавыдактың чөпшээрелин комиссияны кижигүнери оло номчуп берген.

Комиссия болза, кирип келген бүгү документтерини таныштып көрөш, Кара-оол Сандакович Чавыдактың Националдар Советинге депутаттың кандидаты кылдыр регистростаан.

КАА-ХЕМЧИЛЕР СОНГУЛДАЛАР МУРНУНДА

Колхозтуң септелге мастерскаязының дарганнары эштер Симоченко, Долганов, Энди-Хөө олар хун нормазыны 150 хуудан куду эвес күүсөтпө тургаш, чаксы тарылганын септелге ажилдары март 14-түн ырак бетинде эки шынарлыг доозарын хүлээнгеш, элзэн шалыпкын ажилдап турарлар.

Бүрөн-Аксинда «Кызыл тук» колхозтуң үреин арыглаар бөлүк бригадир эш Чугаевтин удуртулгазы-биле «ОС—3» деп тараа арыглаар машинага 10 кижин ийи элзегер-биле үзүк чокка ажилдап тургаш, тараа үреинериниң арыглаашкынын

дооскан. Оң иштинде 10 центнер ажыг чокчактары болгаш 2 центнер ажыг тарымал тооруктуң үреинери бар.

Ильинкада «Тилелге» колхозтуң агитпункту эртелекчил эш Арчумаев, агитколлективтин удурткучу эш Попова олар агитпунктуну лозунглар, плакаттар-биле болгаш баштыкчыларын портреттери-биле шимеп тургускан.

Агитколлективтин удурткучу эш Попова болгаш Арчумаев олар агитаторларының ажилына хун-бүрү удуртулганы бербишаан, материалдыг дузаны көргүзүп турарлар.

Совхозтарның бүгү эр, херээжен ажылчыннарынга, тускай эртемниглеринге болгаш албан-хаакчыттарынга СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүленини чыылдырганы совхозтар ажилдакчыларынын Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынын киржикчилеринин

К Ы Й Г Ы Р Ы Ы

Улус өөредилгезинче кичээнге салыр

Культармейжилер

Чөөн-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозта организастангын бижик бөлүмнеринин ажылы мурикузуудан экижээн. Колхозта бижикти биче билерлерин 5, бижик бибестерин 3 бөлүмнерин тургускан болгаш оларда шупту 92 колхозчулар хаара туттулар.

Бөлүмнерин культурмейжилери комсомолчулар: Ооржак Долума, Шончалай, Дарышпан, Лопсан-Сюрюн, Саачык олар боттарынга оонашкан комсомолчу даалгаларын эки күөсөдип, тус-тус бөлүмнерин кичээлдерин расписание ёзууга үзүк чок эрттирип, башкылаашкыны эки чорудуп турарлар.

Ылангыя культурмейжилер: Долума, Дарышпан олар боттарынын бөлүмнеринде өөренип турар бижик билбес 36 колхозчуларын 18 кижини номчуур, бижир кылдыр өөрөткөнөр. Культармейжилерин башкылаашкыны ажылынга практиктик дузаны көргүзөр сорулга-биле колхозта чеди чыл школаньы башкылы комсомолчу Баян культурмейжилерин семинарын недела саньында бир удаа эрттирип турар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Улуг улустун кезээни школазы

Сүт-Хөл районун Кироз аттыг колхозта улуг улустун кезээки школаньын өөредилгезин бо өөредилге чылын эгезинден эки организастан.

Кезээки школанык дыйнакчылары биленини аайы-биле 1—4 класстарга үлөп үскен болгаш неделеда 4 удаа үзүк чок кичээлдеп турар. Школада шупту 56 колхозчулар лавра туттулар.

Кичээлдерин башкылаашкынында эде школанык башкылары эпитер: Седен, Кара-Кыс, Валентина олар чорудуп турарлар. Бо башкылар кичээлдер эрттиреринге эки белеткедил кээп, оон башкылаашкыны дыйнакчыларга чедирин, билдингир дыл-биле тайылдырлап турарлар. Дыйнакчылар: Биче-оол Дарый, Сандан, Шоклаа кичээлдер усейи, хынамчалыг эки белеткедил, кызымак өөренип келгенер.

М. ДАРЖАП.

Бижик бөлүмүн эде организастанар херек

Тес-Хемниг Чыргалаңды сумузунда улуг назылыг чонун бижикке өөредилгенин бөлүмнери багай организастанган.

Өөредилге чылын эгезинде оо сумуга бижикти билбес болгаш биче билер 50 ажыг кижини хаара туткан 2 бөлүмнерин тургускан, оон культурмейжилеринге ында эге школа башкыларын быжылаан турган. Шынында бөлүмнерин ёзу барымдаалап тургускан боордан башка, бо хунге чедир оон шынарлыг, эки организастанган чангыс кичээли-даа болганын кижн көрбөөн.

Мынчангаш ында суму Советиниң болгаш парторганизастангын талзындаан бөлүмнерин эде организастантап, оон ажылынга башкарылганы ууртулганы чорудары негетинип турар.

Ч. ДАЖЫВАА.

Ада-иелериниң ролу

Чөөн-Хемчик районун Баян-Тала чеди чыл школаньын 3-ку класьны өөреникчилери М. Анай-Сарыг, М. Шура олар өөредилге болгаш сагылга-чурум талазы-биле школанык тергилеринге санадып турарлар. Ол өөреникчилер эрткен улдуларда чүгле «Б» демдектерлиг өөренип келгенер. А оларын оо эки өөредилге-ин чүгле школанык башкылар-коллективинден эвес, харын оларны ада-иелери өг-бүлөгө шын кижизидип, эки дузалап келгенден чедип алдылар. Уругларын ада-иеси эштер М. Докан болгаш М. Эзелчин олар М. Анай-Сарыг, М. Шураны эки өөренип чорунга бүгү-ле таарымчалыг байдалдарын хандырып тургусканар.

Олар чүгө бажык кижизидилгезинде кызыгаарлатынмай, харын башкыларын кичээлдеринге өй-өйде барып олуржуп, клас башкыны-биле үргүлчү беседалажып, уругларын школанык хөй-ниити ажылынга идеялык киржиринге кижизидип турарлар.

Ол ада-иелер уругларын поликтик кижизидилгезинче база-ла улуг кичээлге салып, ылангыя «Пионерская правда», «Сылдысчыгаш» солундарын чыл-чыл хуусаалыг чангыдып берип, ном, солун-биле ажылдаарынын эргежок чугула чанчыларын оларга берип турарлар.

М. КОПЕК.

Эргим эштер!
Бистер, бистин Төрөөн чуртувустун найсылалы—Москвага чыылган совхозтар ажилдакчыларынын Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынын киржикчилери, силерге бодувустун сөзүвүстү тудуп тур бис. Манаа, Кремлинде Улуг Ордузунга, бистер ССРЭ-нин көдээ ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдөр дугайында СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун доктаалын совхозтарнын күөсөдип турарынын чорудулганын чугаалашкаш, ажил дуржулгавысты солчуп, совхозтарнын ажил-чорудулганын үндесин-биле экижидер, көдээ ажыл-агый продуктуларынын боду-үргезин дыка улгаттырар талазы-биле хемчеглерин айткызыс.

Коммунистг партия болгаш Совет чазак көдээ ажыл-агыйнын Бүгү адырларынын шынгыс көдүрүлүшкүнүнүн калбак программазын ажилдап кылган. Ол программаны боттандыраары чокку ийи—үш чылда бистин чурттуң чонунун аш-чем чүдүлгө, а үлетпүрүң чиг-этке өзүп турар негедделерин четчирин-биле хандыраары болдулар, бүгү совет улуска материалдыг чаагай байдалдык улам бедик денчелин хандыраар.

Бо чугула бүгү улусчу сорулганы күөсөдиринге улуг ролу совхозтарга оонажып турар. Бирги чергенин техниканы-биле чеспеленген бистин совхозтарымыс хөрзүнүн, тарылганы ажилдап кылырын болгаш дүжүт ажап алышынын механизациянын бедик денчелин чедип алганар. Мал ажылында улуг күш кирер ажилдарнын механизацияны чыл бурр калбарын турар. Көдээ ажыл-агый эртемниң болгаш практиканын чедикшинерин калбаа-биле ажылавышкан, мурнакчы совхозтар тарылганын бүгү шөлдеринге гектардан 20—25 болгаш оон хөй центер тарааны, 28—30 центер хөвөни, 250—300 центер картофельди, 400—500 центер ногаалары болгаш гектар бүрүзүндө 600—800 центер мал чемнери кориспелдартып ап турарлар. Элээн хөй обдартарын, крайларын болгаш республикаларын совхозтары эрткен чылын саар инек бүрүзүндө 3 муң ажыг килограмм сүтү алганар; мурнакчы совхозтарга инек бүрүзүндө 4—5 муң ажыг килограмм сүт саап алдылар. Ставрополь крайнын болгаш Грозный областы совхозтарына дүк кыргылдазы ортумаа-биле эрткен чылын бир нарын-дүктүг хойлан-на 6,1 килограмм болган.

Ындыг болза-даа, СЭКП Төп Комитетинин сентябрь Пленумунун мырнай шын демделгезин ышкаш, совхозтарнын ажылында улуг четпестер бар. Совхозтар ам-даа үлегерлиг болгаш бедик ажык-орулгалыг социалистг ажил-агыйлар болбаанар. Совхоз бүдүрүлгезин көдүрүлгенин эң байтактыг курлавырларын ажилдап турары багай. Хөй-хөй совхозтарга көдээ ажыл-агый культураларын дүжүттү болгаш мал ажылынын продуктулуу чавыс, ажил-агыйны эвес чорукту, бүдүрүлгечи эвес улуг чарыгдалдарын болгаш акша хөргөччилерин, материалдарын ажыр чарыгдалдарын болдуруп турар, продукциянын херек кырында бот-үнези улуг. Хөй-хөй совхозтар эки бүдүрүлгө тудулары-биле хандырышмаан, эң куду шынарлыг болгаш чаагайжыдыр туттуныман кажааларга малды болгончокла кырып турар. Мал ажылынын болгаш совхоз бүдүрүлгезиниң өскө-дээ элээн хөй адырларынын улуг күш кирер ажилдарнын механизацияны кончук жодулап турар, чуртталга тудушкуну багай болгаш четпестер хемчээлдерге чорутуруп турар.

Хөй-хөй совхозтар тараа, техниктиг культураларнын, ногааларнын, картофельдин болгаш мал ажылынын продукциянын бүдүрүлгезин улгаттыраарына черни багай ажиллап турар. Мурнуу болгаш муриуу-чөөн талааны совхозтарынын элээн хөй кезинде шын эвес планнаашкынын, үнеленде ситенер тараан канчаар-даа аажок улуг шөлдер куду дүжүттү берип турар. Бо чорук алында барып тараа бүдүрүлгезин улгаттыраарынын херээнге болгаш мал ажылынга быжыг чөм суурну тургузарынга шаптык болур. Чаагай дүжүттү черлерин улуг девискерлерин эзелет турар аът заводдарын чер шөлдерин онза багай ажиллап турарлар. Совхозтар чүс гектар тарылга шөлдерин, шынаалар болгаш оларды бүрүзүнге көдээ ажыл-агый продукциянын эвээш бүдүрүп турар. Чүс гектар көдээ ажыл-агыйнын ажиллап черлеринге кожазы совхозтарга бодарга дыка эвээш продук-

цияны берип турар ындыг совхозтар бисте ам-даа эвээш эвес. Коммунистг партия болгаш Совет чазак совхозтарже улуг негедделерин салып турар. Совхозтар эң чокку хуусаада боттарынын ажылы үндесин-биле экижидер, тараа, эът, сүт, дүк, картофель болгаш өске-даа көдээ ажыл-агый продуктуларынын бүдүрүлгезин болгаш күрүнеге дужаалагызын күштүү-биле улгаттыраар ужурулу.

Бистин хүлээлгенис — совхоз бүрүзүндө бар болуп турар кайгамчык улуг курлавырларын чүткүлдүг илередири болгаш буррн ажиллаары, эртемниң болгаш мурнакчы дуржулганын чедикшинерин бүдүрүлгеге бүгү хемчег-биле шингээдери, бүгү совхозтарнын үлегерлиг болгаш бедик ажык-орулгалыг ажил-агыйлар кылдыр дүргөн хуудулары болур.

Бистер, совхозтар ажилдакчыларынын Бүгү-эвилел чөвүлел хуралынын киржикчилери бодувустун ажилдыктын сонгаарлатынмас сорулгаларын чугаалашкаш, тарап чангылааш, ажилчынар-биле, тускай эртемниглер-биле, механизаторлар-биле кадды бүгү көдээ ажыл-агый культураларын дүжүттүн көдүрер болгаш мал ажылын хөгжүдөр талазы-биле тодаргай хүлээлгелерин совхоз болгаш салбар бүрүзүнге, бригада, ферма бүрүзүнге ажиллап кылар бис. Совхозтар ажилдакчыларынын Бүгү-эвилел социалистг чарыжынын идеялык организаторлары болурун бистер бодувустун хүлээлгенис деп санап тур бис.

Эштер!

Партия болгаш чазактын бистин чурттуң совхозтарынын мурнига тургускан сорулгаларын үлегерлиг күөсөдирин дээш бүгү-эвилелдин социалистг чарыжын калбаа-биле неспердиринче, эр, херээжен ажилчыларын, агрономдарын, зоотехниктерин, ветеринария эмчилерин, инженерлерин, техниктерин болгаш механизаторларын, совхозтарнын бүгү ажилдакчыларын, силерни кыйгырып тур бис.

Коммунистг партия болгаш Совет чазак бүгү көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин үндесин тараа ажил-агый болур деп айтып турар.

Тараа бүдүрүлгезин улгаттыраарын эң чугула курлавыры кур болгаш курукан черлерин шингээдип ажиллаары болур.

1954 чылда совхозтар Казахстанын, Уралдын, Сибирини, Повольженин районнарынга 4300 муң гектардан эвээш эвес кур болгаш курукан черлерин андарар, оларны 1955 чылдын дүжүдүнүң кызылгастарына белеткээр ужурулу. Келир чылын совхозтар күрүнеге тараа дужаалагызын ийи катаптан эвээш эвес улгаттыраар.

Бистер, Бүгү-эвилелдин чөвүлел хуралынын киржикчилери чаа черлерин ажиллаарынын күрүнеге бүгү чугулазын медресе билбешаан, бо улуг болгаш харысалгалыг сорулгаларын шиптирлээринге идеялык киржир болгаш чаа организастангын турар совхозтарга практиктик дуза көргүзери совхоз бүрүзүңү ажилдакчыларынын алдарлыг херээ деп санап тур бис. Бистер бодувустун эң дээрэ кадрларынысты ол совхозтар-биле хуваажыр бис.

Казахстанын, Уралдын, Сибириниң болгаш Повольжениң совхозтарына чаа черлерин шингээдип алырында бодуну күш-ажылы-биле идеялык киржиринче эштер трактористтерин, комбайнларын, трактор бригадаларын бригадирлерин, совхозтарнын тускай эртемниглерин, силерни кыйгырып тур бис!

Бисте тараа культураларын бедик дүжүттүн чедип ап турар мурнакчы совхозтар бар; Краснодар крайнын «Кубань» совхозунга тараанын ортумаа дүжүдү эрткен чылын гектардан 23,5 центер тараа болган. Челябинск областын «Петропаоловск» совхозунга 1943 чылда 23 муң гектар шөлдүн бир гектарындан-на 20 центер кызылгаст алдылар. Ол ындыг турда элээн хөй совхозтар куду дүжүттүн ап, чыл саньында көдээ ажыл-агый культураларын дүжүдүн бедилеринин планын күөсөтпейн турарлар.

Жодулап турар совхозтарнын мурнакчыларынын денчелинге чедир тырттары дээрге, тараа бүдүрүлгезин улгаттыраарын кайгамчык улуг курлавырларын ажиллаагы кириери болур. Бистер ону кыска хуусаада кылдып шылаар болгаш кылыр ужурулу бис. Бо сорулга-биле көдээ ажыл-агый культураларын өстүрүлгенин агротехниказын дыка экижидери, бүгү хөвү ажилдарын эң кыска болгаш эки агро-

техниктиг хуусааларда, бедик шынарлыг күөсөдирин хандыраары, оларга уаабренелерин ажиллаарын дыка көвүдедири, чажылганын нормаларын шынгыс сагып тургаш, бедик шынарлыг сорттулууг үрезинер-биле тарылганы чорудары эргежок чугула. Кукурузаны дөрбелчин-уяланчак арга-биле чажып тарыыр.

Кызылгастын тарылганын бүгү хемчег-биле калбартышсаан, бистер оон-биле кадды кукурузанын, мал чөми тараалар, бобы, крупа, үстүг, хөвөң болгаш өске-даа техниктиг культураларын бүдүрүлгезин дыка улгаттыраар хүлээлгели бис. Тараа болгаш өске-даа культураларын дүжүдүнүң талазы-биле планын күөсөтпейн турар чангыс-даа совхоз бисте чок турар кылдыр ажил-херекти ынчаар организастанар херек.

Коммунистг партия болгаш Совет чазак картофельдин, ногаа культураларын тарылга шөлүн улгаттыраар, оларнын дүжүдүн күштүү-биле бедилер сорулганы совхозтарнын мурнига тургускан. Бо чылын немей 154 совхозтарны ногаалар болгаш картофель бүдүрүлгезинче шилчилер апаар. Бүгү совхозтар, хамактык мурунда ногаа болгаш ногаа-сүт ажилдыг совхозтар ногааларын, картофельдин дүжүдүнүң болгаш күрүнеге дужаалагызын талазы-биле планынын чүгө күөсөдир эвес, харын дыка ажыр күөсеткен турары эргежок чугула.

Бо сорулганы чедикшинерин шиптирлээринин кайгамчыктыг чижектери бисте бар. Москва чоонуга Горький аттыг совхоз ногаа культураларын өстүреринин мурнакчы аргаларын ажиллап, бо адырларда ажилдарын механизаторларын калбаа-биле шингээдип кирибешаан, чыл бурр ногааларнын бедик дүжүттүн ап турар. 1953 чылда совхоз гектардан ортумаа-биле 362 центерин чыып алган болгаш күрүнеге 15 муң тошна ногааларын дужаагаш, планын 153 хуу күөсеткен. Совхоз эрткен чылын 6 миллион ажыг рубльдык ажык-орулгалын, алган. Ногааларнын бот-үнези планнаанынга улау үштүн бир кезин кудулаан.

Горький аттыг совхозтуң болгаш ногаа ажилынын өске-даа мурнакчыларынын ажилынын дуржулгалыг бүдүрүлгеге калбаа-биле шингээдип кириер, картофель олуртулганын дөрбелчин-уяланчак арганын, ногаа культураларын тарылганын болгаш олуртулганын дөрбелчин-уяланчак болгаш дөрбелчин арганын, ирик торфтуг саважыгаштарга ногаалар расадаларын өстүрерин болгаш өске-даа депшигелиг агротехниктиг хемчеглерин бо чылын бүгү-ле черлерге ажиллаар, ногаа ажилында ажилдарын механизаторлар, үлетпүр бүдүрүлгелерин чылыг артыкчыларын ажиллавышаан, парниктиг-чылыгашкын ажил-агыйнын дыка калбартып херек.

Москваны, Ленинградты долгандыр, Донбасска, Уралга, Кузбасска болгаш чурттуң өске-даа улуг-улуг үлетпүр тептеринге ногаа-картофель базаларын калбартырып болгаш быжылаарынче онза кичээнге салдыган турар ужурулу.

Сад ажилын болгаш виноград ажилын дыка хөгжүдериңче сонгаарлатынмас хемчеглерин алыры, улуг шөлдерге чаа салтарын болгаш виноградарынын тарып олуртурун организастанары, шай, шитрус химистерин, фруктуларын, каттарын бүдүрүлгезин болгаш күрүнеге дужаалагызын улгаттыраары биске база эргежок чугула.

Мал ажылын эң дүргөн көдүрери чуртка амдыралчы чугула ужурудузалыг болуп турар болгаш ам үдө көдээ ажыл-агыйда эң сонгаарлатынмас сорулга болур деп партия өөредип турар. Хөй-хөй совхозтарда мал ажылын куду денчеледе чорудуп турар, төрүүр малдын улуг кызыраакшынын, чаш малдын улуг чидирин болдуруп турар, малдын чөм сууру сандаргай байдалда, мал чөми культураларын дүжүдү эң куду, шыктыг чөмнерин — силосту, корнепелдартын, картофельди эвээш бүдүрүп турар. Мал ажилында херектиг чедикшинин шыктыг чөмнерин барындан улуу-биле хамааржыр деп чүвени хөй-хөй совхозтарнын удурткучулары утуп турарлар.

Бистин хүлээлгенис — мал ажилынын хөгжүдериңче шылдынар аргажок жодулаашкынын эң кыска хуусаада узуткаары, өөр малдык ол бодун өстүрерин шиптирлени-биле экижидери болгаш бүгү чүзүн малдын база күштүн продуктулуун бедилерин чедип алыры болур. Ол дугайында хамактык мурунда совхоз бүрүзүңүге быжыг чөм суурну

тургузары, ногаан конвейерин чорудары, силоска кукуруза тарылганын калбартыры, бөдүүн болгаш шыктыг чөмнөр белеткээринин планын чугаажокка күөсөдирин, мал кажаларынын тудушкунунун талазы-биле ооналданы күөсөдирин негетинип турар.

Мурнакчы совхозтар малдын баш санын көвүдедири, оон продуктулуун бедилер талазы-биле улуг чедикшинерин чедип алган болгаш чүс гектар тарылга шөлдерин, шынаалар болгаш оларлар бүрүзүңүге аргаларын үндүрүлгезинин талазы-биле бедик көргүзүлгенин чедип алган.

1953 чылда саар инек бүрүзүндө 5400 килограмм ажыг сүтү алган болгаш 22291 центер сүтү курунеге дужааган «Омс» совхоз чайынанчак үлгер болуп турар. Ол совхоз чүс гектар көдээ ажыл-агыйнын ажиллап чери бүрүзүңүге хамаарыштыр 369 центер сүтү дужааган. Совхозтун коллективин ындыг көргүзүлгенин малдын элбикшилик чөмгерилгезинин болгаш оларнын шын ажаалдазынын түнеленде чедип алган. Совхозта малдын быжыг чөм сууру тургустунган, силоска херектээр кукурузаны өстүрери шингээдип алдынган. Мал ажилында улуг күш кирер кол бүдүрүлгө ажилдары механизаторларын. Ажилдын чедикшинерин бодунуң херээнге ынак, доктаамал, бедик мергектилик малдын кадрлар шиптирлеп турар.

Урелел ажилынын «Омс» совхозунуң база ол ышкаш Москва чоонуга «Лесные поляны», «Горки-И», «Никоновск» совхозтарын, Сталин областын «Октябрь революцияны» совхозунуң, Ставрополь крайнын «Советтиг руно» совхозунуң болгаш бистин чуртувустун өске-даа мурнакчы совхозтарынын ажилынын дуржулганын өөренири болгаш шингээдип алыры—совхозчу мал ажылы улам ынай хөгжүдериин оруунга улуг базымны кылары болур. Совхоз бүрүзүңүң коллективин мал ажылын хөгжүдериңди планын күөсетинген болгаш ажыр күөсетинген турарын, совхозтун ажилына кол көргүзүп чүс гектар тарылга шөлдеринге, шынааларга болгаш оларларга продукциянын бедик үндүрүлгезин бар болган турарын чедип алыр хүлээлгелиг.

Совет күрүн бистин совхозтарын амгы үениң күчүлүг техниказы — тракторлар, комбайнар, хөрзүн болбаазырадып ажиллаар, ситен ажаап алыр болгаш өске-даа көдээ ажил-агый машиналары-биле чеспелгезин. Ындыг болза-даа, бо эң байлак техника хөй-хөй совхозтарда багай ажиллатынын турар. Техниканы ажиллаын шиптирлени-биле экижидери, мурнакчы механизаторларын дуржулгалыг ажиллаары, ажилдап кылырын элчег нормаларын бүгү тракторлар күөсөдирин, машиналарга камныг хайыралыг болурун, оларнын техниктиг ажаалдазын шын организастанарын чедип алыры, кылар чүдүлдүн камналыгын хандыраары биске эргежок чугула. Каш тускай эртемнерин шингээдип алыры дээш механизаторларнын шимчээшкенин калбартып херек. Совхозтар ажилдакчыларынын сонгаарлатынмас сорулгалы — комплексилг механизацияны боттандыраары, бүгү совхозтарнын электриктерин, совхоз бүдүрүлгезинге электри күжүн кал баа-биле шингээдип болур.

Эштер механизаторлар!

Совхоз бүдүрүлгезинин бүгү адырларынын улам ынай көдүрүлүшкүнүң күчүлүг техниканы бурр ажиллаалар!

Совхозтарнын мурнууда тудушкуну талазы-биле улуг болгаш харысалгалыг сорулгалар тургустунган. Совхозтарда бүдүрүлгө, чуртталга болгаш культура-амдыралдык тудуларын тудушкунунга 1954 чылда үш миллиард хире рубльди күрүнө үндүрүп берген. Совхозтарга тудушкунун ындыг программасы эрткен чылдарнын чангызынга-даа турбаан. Ам бистерден, совхозтарнын ажилдакчыларындан, бистер туду ажилдарын, чер-черин туду материалдарын болгаш ыяш белеткенин канчаар организастан шыдаарывыстан бүгү чүш хамааржыр. Совхозтарда тудушкуну үлегерлиг организастанары—бистин алдарлыг херээви. Туду программазын күөсөдирин хандырып, совхозтарнын бүдүрүлгө суурн калбартылынар, ажилчынарнын, тускай эртемниглерин болгаш албан-хаакчыларын амдырал байдалдарын экижиделин.

Партия биле чазак продукциянын бот-үнезин кудуладырынын болгаш

МАЛ АЖЫЛЫН БЕДИК ДЕНДЕЛЧЕ

Эң эки саанчы

Татьяна Шведова болза, Танды районунун «Революциянын чалбыжы» колхозунун эң эки саанчысы. Саанчыларнын болгаш малчынарнын база өске-даа участоктарда ажылдап турар артель кежигүнеринин иштинге ол улуг авторитетти болгаш хундууделди эдилеп турар.

Тес-Хем районунун Молотов аттыг көдээ ажил-агый артелинде школанын пионерлерни коллективтиг номчулгаларын үргүчү кылып турар. Чурукта: ол школанын пионерлеринин М. Горькийниң «Ава» деп номуун номчуп турары.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Инектер канчаар ажаарын ачарынын болгаш кемгереринин база янзы-бүгү чөмөриин нормазын канчаалдыр тургузарын дугайында колхозтун зоотехниктеринин боттуг сүлөзүн ол үргүчү ажылдап келген. Эш Шведова болза, мал ажылын тускай эртемниглеринин номчаан декия бургузунга олуржуп, оон чугула билиглерини бодунга шингээдин ап, ылангыя үшкү чылды зоотехник курсунда өөренип турар. Бо бүгү билиглер оон ажилын эки көргүзүлгү болурунга дыка дузалыг болган.

Колхозчу тудуларда

Тудуг бригадазын четчелеп тургузары негетинип турар

Улуг-Хем районунун Мичурин аттыг колхозунда тудуг сууржулга талазы-биле ажил ындагы-ла эки эвес. Эрткен чылдын 6 чурттага бажынарнын, 4 санныг мал кажаларынның тудулары доозулган болгаш ажылдалга кирген. Бичалза-даа, эрткен чылда кылза чогуур тудулар планын четче күүсетимээ.

1954 чылда тудуг планын долдур болгаш ажыр күүседир дугайында колхоз баштаар чериниң болгаш колхозчуларнын мурнунда улуг болгаш харыс салгалыг сорулга салдыган. Ындыг болза-даа, бо чылдын чаа тудуларынның ажылы ол колхозта кончуг оожум организастатынын турар. Тудугжу бригада чогуур негелде эзугар бүрүн тургустунама.

Бо чылдын чаа тудуларынга чүгле 400 кубометр ыш белеткетинген, оуну тудуг шөлүнчө сөөртүп, пилорама дилдрери-биле чедирип алган-даа болза, тудуг талазы-биле күүсетимээн ажылдар дыка хөй. Колхоз дартгазы эш Баазап, партия эге организация секретары эш Мандый-оол 1954 чылдын тудуларынның планын күүседир дээш боттут ажыл-херекче колхозчуларнын идеякенин көлдүрбейн турары дыка четес.

Хамык ужур болза, тудугжу бригаданы бүрүн четчелеп тургускаш, оон ажилын хун-бүрүдө үре-түңселдик кылдыр организастап, башкарып чорударында. Бичангаш аңаа эзулуп партияны удуртулга болгаш полит-кижизидилгелиг ажил амгы үде оиза негетинип турар. Тудуг бригадазынын мурнунда кол негелде болза, тудуг планын күүседир дээш демисел болур.

Чуруу С. Феоктистову.

Темпини дүргедер

Бай-Тайга районунун «Тилдиг» колхозунун тудуг бригадасы 1954 чылдын тудуларынга тудуг ыяжын белеткеп турар. Барык-ла ийи ай дургузунда ол бригада 1612 кубометр тудуг ыяжын кезип белеткээ.

Оон иштинден 525 кубометр ышты машина чорур чер агында сөөрткен.

Тудуг ыяжын белеткеп, сөөртүп турар болгаш тудугну өске-даа ажилдарын кылып турар тудугжыларда ажилга идеякенин көргүскен муриагыларын демделээри чугула. Чижээ, Балгын, Сайын-оол, Маткара, Доржу, Дастан болгаш оон-даа өскелер онашкан ажилдарынын нормазын хун-бүрүдө 110-250 хуу күүседип турар.

Оон-биле чергелештир колхозтун нинти тудуг ажилынын темпиз оожум чоруп турарын айтыр херек. Тудуг бригаданын чамдык кежигүнери Ананды, Ногаян, Биче-оол, Ак-Хуна, Делгер олар озал-шүшпөч ажилдап келген болгаш күш-ажылдын сагыла-чурумун үрөп, элээн чамдык үелерде шуут ажилга үйөмип турган.

Чаа тудуларнын планын чедиш-кинниг күүседир дээш колхоз баштаар чери тудугжу бригаданын ажилын үндезини-биле эле тургузар болгаш боттут башкарып чорудар ужур-луг.

С. ОЧУР-ООЛ.

Дээди Советке сонгулдалар болгаш политиктиг агитациянын сорулгалары

ССРЭ-нин Дээди Советинге бо чылдын март 14-те болур сонгулдаларга белеткел бүгү чурт-биле бир дөмөй Кызыл хоорайда база улам-на калбарып турар. ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдалар бистин чуртувустун амдыралына политиктиг улуг ужур-дузалыг. Ол сонгулдалар болза, бистин Төрүн чуртувустун улам ылайгы чечектелишкени дээш, чуртун улус ажил-агыйнын күчүлүг чаа көдүрүшкүнү дээш база ажилчы чоннарнын материалдык чаагай байдалын улам-на бедидери дээш калбарган бүгү улустун демиселинин байдалына эртер.

Сонгулдаларга белеткел улам-на калбарып турар. ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдалар дугайында дүрүмгө үндөзүлгөш, хоорайда сонгулда участоктары, участоктарын сонгулда комиссиялары тургустунган. Хоорай Советиниң күсүккөм сонгучулар дандыларын тургузарын доозуп турар.

Сонгулда аларга белеткел-биле хол-баштыр сонгучулар ортузунга политиктиг агитация улуг хемчээлди калбарган. Сонгучулар ортузунга агитас-массалыг ажилды чорудары-биле хоорайда 20 агитпунктулар тургустунган, оларнын эргелекчдерин шылтың болгаш бадылаан. Ам үде агитпунктуларнын шуптузун дерип чегселгээ, оларнын хөй кезии: Культура бажынында (эргелекчиз эш Вялижанин), типография клубунда (эргелекчиз эш Илларионов), обл-потребсоюз клубунда (эргелекчиз эш Обухов) агитпунктулар сонгучулар-биле хун-үргүлчүнүн ажилын чорудуп турар. Чижээ, Культура бажынында агитпункт сонгулдалар дугайында чарлыкты чарлаанын соонда сонгучулар ортузунга 10 ажыг лекцияларын болгаш илеткелдерин кылган.

Типография клубунда агитпунктуга агитаторларнын сургалда чөвүлел хуралын эрттирген, аңаа ССРЭ-нин Дээди Советинге сонгулдаларга белеткел-биле холбаштыр агитаторларнын сорулгаларын дугайында айтырыгны чугаалашкан. Агитпунктуда агитаторларнын хун-бүрү дежурич-лашкынын организастаан, агитпунктун «Агитатор» деп хана солунун агитаторларнын калбак киржилгези-биле үш удаа үндүргөн.

Белеткелдер Министерствозунун областа төлээ чериниң чанында агитпункт (эргелекчиз эш Лепешкин) элээн чугула ажилды сонгучулар ортузунга чоруткан. Аңаа ССРЭ-нин бүгү делегей байдалынын дугайында лекцияны номчаан, В. И. Ленинни амдыралынын болгаш ажил-чорудулазынын дугайында илеткелди кылган. Ам ол агитпунктунун агитаторлар сонгучулар ортузунга дөрт күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралын дугайында беседаларын кылып турар.

Сонгулдаларнын чорудар дугайында ССРЭ-нин Дээди Советиниң Президиумунун Чарлын чарлаанын соонда хоорайнын партия эге организациялары сонгучулар ортузунга масса-политиктиг ажилды экижидеринче утланган элээн хемчеглерин ап чоруткан. Партия эге организацияларынын хөй кезии боттарынын агитпунктуларнын политик талазы-биле шыырак белеткелди агитаторлар-биле быжыккан. Амгы үде хоорайда инитизи-биле 1000 ажыг агитаторлар-лыг 70 ажыг агитколлективтер ажил-дап турар.

Колхозтарга дузалыг турар

Областын барын талакы район-нарынның колхозтарын бажынар тудуп бээрине Чадаана чагыс-вай кефирлиг бажы кылыр комбинат дыка улуг ужур-дузалыг. Комбинат Чадаана бажыга бажынарны туткаш, колхозтарга берип турарындан аңгыда, колхозтарга бодунун күжү-биле тудуг ыяжын сөөртүп берип турар. Баян-Талада «Октябрь» 30 чыл ою» колхозка 260 кубометр тудуг ыяжын, Ленин аттыг колхозка 65 кубометр, «Искра» колхозка 50 кубометр ышты сөөртүп берген.

Комбинатта боттарынын мергежилин бедидип турар ажилчылар көвүдөп турар. Эштер, М. Хая, М. Агбаан, М. Достай-оол, О. Кудар-оол, Х. Очур-оол, Х. Дамдын-оол, М. Кызыл-оол олар муриагылар болуп турарлар.

Д. СЮРЮН-ООЛ.

Кызыкмак садыгы

Барын-Хемчик районун Аксы-Барлыкта көдээ магазин эрткен чылдарда чонун негелдезин чүгле хандырып шыдаайн турган эвес, харын бараан саарылгазынын планын безин күүсетпейн турган.

Ону барымдалаш районун баштаар чери ол магазинниң эрги ажилдакчызын дүжүргөш оон ортуна облпотребсоюзтун чанында садыг школанын дооскан коммунист эш Дегежикти кириген. Практиктин дуржулга чок кижин баштайгы үде биле бергелээшкенирге таварышкан. Бичалза-даа партия организастаанын дузазы-биле эш Дегежик садыгын ажилын экижидип, чонун негелдезинне дянчангыр болуп, кызыкмак ажилдап тургаш, 1953 чылдын сөөлүг кварталын саарылга планын ажыр күүсеткен.

К. БОРАННАП.

Гараж херек

Өвүр районун «Коммунизмче орук» көдээ ажил-агый артелинин автомашиналарына гараж тудуу эленинден бээр ам тапты-ла ийи чыл эрткен. Ындыг-даа болза, ол гараж амдыга чедир ажилдада кирбээн. Гараж чок болганда колхозтун ийи автомашиназы чадагай черде туруп турар.

Кышкы соок үде чадагай черге турган автомашиналарнын моторлары докуп, ей-тап ажилдаарына бергелээшкенирге таварыштырар. Машиналарнын чамдык кезектерин оор алыр чорук хөй удаа таварышкан, чалаачылар машина моторун эргизип алыр дээш машина алаанга ол салыр тускай суугуларын тургузуп турары шын эвес. Хамык ужур болза, гараж тудуун дүрген доозары дээш колхоз баштаар чери тодаргай хемчеглерин ап чорудары болур.

И. ЧОЗАР.

Дөрт күрүнелерниң даштыкы херектер министрлериниң берлин чөвүлел хуралы

БЕРЛИН, февральдын 5-те. (СЭТА-нын тускай корр.) Даштыкы Херектер министрлериниң бөгүнү чөвүлел хуралын В. М. Молотов даргалаан.

Хун айтырынын ийги пунктузун — «Герман айтырын болгаш Европанын айыл чок чоруун хандыраарын сорулгаларын» чугаалашкан. Германияны каттыштырынын аргаларын дугайында айтырылгар талазы-биле совет төлээлерин тур-ружун эрткен хуралга В. М. Молотов чугаалааны болгаш нинти, герман түр чазакты тургузарынның база нинти герман хостуг сонгулдаларын эрттирген дугайында саналды киригени билдингир болгай.

Бөгүнү хуралга Д. Даллес бир дугаарында сөс алгаш, В. М. Молотовтун меделелин номчаанын, база оон кирип турар саналдарын-даа өөренип көргенин, иччалза-даа ол документилерде чүүлдүгүнү көөр «тайылбырын» тыппаанын чугаалаан.

В. М. Молотов бодунун дүүнүгү чугаазынга Барын талакы өске ийи чурттарнын министрлериниң деткип турары Иденни планы болза, герман демократтыг күштерге бузуреп шызыкпаан чорук болур болгаш ол план эзугар алырга сонгулдаларын эрттирерин даштыкы чурттарнын хяналдазын адаа-биле эрттирер чүве болганда база улуг монополияларнын, фа

ДӨРТ КҮРҮНӨЛӨРНҮНҮН ДАШТЫКЫ ХЕРЕКТЕР МИНИСТРЛЕРИНИҢ БЕРЛИН ЧӨВҮЛӨЧ ХУРАЛЫ

(Төңүзү. Эгеzi 3-кү арында).

чонуу херекке албай турар. Ындыг болгонда өзулук демократтыг болгаш тайбынга ынакшылдыг элементтер сонгулунган турары чөгенчиле боор деп Бидо бадыткап турган. Бидонуң бодалы биле алырга, совет саналды боттандырар арга чок болдуруп турар чылдагааннар бар деп чугаалаан. Ылангыя Германияның ийи талаларының аразында кандыг-даа дугуржулга чедиң алдымас, чүге дээрге Боннун казаа Чөен Германияның казаа-биле чоокшулажырын күзөвейин турар деп Бидо бадыткап турган. Оон ангыда, бонн чазак боннун болгаш париж дугуржулгаларында ойталап, оозу-булак барыны ниитилежилгенден аңгылап шыдавас деп Бидо чугаалаан. Германияның каттыжарынга бонн болгаш париж дугуржулгалар шактык болбас деп мурунда бадыткап турган сөзүнге Бидо ам уаду чүвени чугаалап турган.

Совет саналды хүлээп алырычче база бир шактык болуп турар чүве болза нинти герман сонгулдаларының эртинеринге даштыкы күрүнелериниң талазында кандыг-бир холгаарлаашкыны бар болдурубас дээш ол сонгулдаларының эртинерин мурунда Чөен болгаш Барында Германиядан ээлеп чагырар шериглерин үндүрер апарып ол деп Бидо чугаалап турган. Бидонуң бадыткап турары-биле алырга, сонгулдаларының эртинеринге даштыкы чурттарың чепсектик күштериниң талазында басымышкыны болдурубас дээш сонгулдаларының хайгаарар талазы-биле ол күрүнелериниң төлөөкчилеринден комиссияны тургузуп алгаш, ол чорукту сагындырып ап болур деп турар.

Бидонуң төңүзүндө чугаалааны болза, нинти герман түр чазакты тургузар соруга-биле Германияның ийи талаларының аразында чоокшулажышкыны тургузар арга чок дээш. Ындыг төлөөдө, герман айтырыгы шиптирлээр Иденниң планынга дүүштүр нинти герман сонгулдалардан эгелээр херек деп кызыдып турган.

Бидонуң дараазында Иден сөс алган. Совет төлөөлериң туржуну көөрге парламент албан черлеринге бүүрөвейин турарында бооп турар-дур деп Иден бадыткап чугаалаан. Ынчалза-даа ону бүүрөдей барымдаалары Иден чугаалааван. Совет санал болза «шуут-ла таарышпас» деп Даллес биле Бидонуң изин истевипшан, бодунуң планында кандыг-даа четпес чөк өзөс болзажок, ону экижиткен, тодаргайлаан ажым чок деп бодаар мен дээш.

Иден оон ырай В. М. Молотовтун каттыжарыны Германияда хосталгазын хандыраарың чурумунуң болгаш оон ырайгы тайбың демократтыг көңүлдөзүңнү оруунуң дугайын чугаалаан кезээңге доктааган. Англияның даштыкы херек министр оон дугайын чугаалап тургаш Англияның планы келир үедө тургустунар деп турар нинти герман чазакка «оон кым-биле каттыжар күзелиниң дугайында айтырыгы шиптирлээринге долу хосталганы бээр чүве кылдыр, тодаргайлаарга ангил план болза келир үедө тургустунар нинти герман чазакка «өрпа армиязы» деп ат-биле төлөвийет турар барыны күрүнелериниң шериг бөлүгүлөөшкениңге каттыжарының азы каттышпазының айтырыны бош шиптирлээр арганы бээр чүве ышкаш кылдыр херектиң утказын шак ынчалдыр көргүзүп турган.

Нинти герман сонгулдаларың чаа хоойлуун амыгы үениң байдалыңга дүжүр кылдыр чогадырың немештерин боттарыңга чүге берип болбас боор деп В. М. Молотовтун тургустан айтырыгыңа хамаарыштыр, Иденниң чугаалааны болза, Германияда ам үедө туруп турар ийи тургузуң «ол сорулга-биле Соттарың аразында эп каттыжылганы тургузуп шыдавас» деп чугаалаан.

Германияга сонгулдалар ээлеп чагырып турар күрүнелериниң хайгааралың адаа-биле эрте, сонгулдаларың шак ынчалдыр эртинеринге герман национализминде болгаш милитаризминде катал төрүтүнери болдунамс деп Иден бүүрөдүни билдирген. Нинти герман түр чазакты тургузар арга чок дээр дугайында барыны ийи күрүнениң теистерин Иден каттапшан. Совет төлөөлөр бодунуң саналыңга Германияга сонгулдалар эртинерин билдүрбөс дээш күзелге үндөйлөтөн деп кандыг-даа барымдаа чок хоовун чүвени чугаалап турган.

Ээлеп чагырар шериглерин Германиядан сонгулдалар эртинер мурунда үндүр дээр санал нинти герман сонгулдаларының эртинеринге даштыкы күрүнелериниң талазында кандыг-даа басымышкыны ийикпе,

азы холгаарлаашкыны болдурубас дээр сорулгалыг турда-ла Иден ол совет саналды таарышпас деп чугаалаан. Ол айтырыга бодунуң туржун шызыктыраары оралдажып, Чөен Германияда совет чепсектик күштен ангыда база немец чепсектик күш база бар деп Иден шың өзөс бадыткап чугаалаан. Барыны Германияда полицияны, кызыгаар шериниң болгаш өске яныз-бүрү шериглериниң талазы-биле дыка улук шериг күштерин катат тургусканы нинтиге билдингир чүүлдерин Иден сагышты-биле ыштавайын барган.

Совет саналды үндөйлөтүлгөн принциптерин барыны күрүнелериниң төлөөлөрине шуут таарышпас деп санап түр мен деп Иден бодунуң сөзүңү төңүзүндө чугаалаан.

Дараазында В. М. Молотов чүве чугаалаан. Германияны каттыжарыны аргаларың дугайында айтырыг талазы-биле болгаш нинти герман түр чазакты тургузар дугайында база нинти герман хостуг сонгулдаларының эртинер дугайында совет төлөөлериң туржунуң дугайында Даллестин, Бидонуң болгаш Иденниң чугааларыңга доктааган.

Германияга хостуг сонгулдалары Совет Эвилели күзөвейин турар деп хуралдык киржикчилери совет төлөөлериң туржуну шың өзөс чугаалап турарын В. М. Молотов демдегелээ. Ол болза, бир өзөс Совет Эвилели шыңында мындг турушту ээлеп турган чүве болза, шүгүмчүлээринге эпти болур ийик деп В. М. Молотов чугаалаан. Ындыг болза-даа ол ымыдг турушту элөвейин турар. Ол Германияның каттыжары дээр Германияга хостуг сонгулдалары сонгаарлаптайн, ол сонгулдаларың немештер боттары эртинерин дээр шыдыг турушта совет төлөөлөр туруп турар. Совет санал болза, Германияга өзулук хостуг демократтыг сонгулдаларының эртинерин күзөп турарын В. М. Молотов көргүскөн. Герман Демократтыг Республикага тургустунган политика тургузууга барыны күрүнелериниң шүгүмчүлөөшкениңге хамаарыштыр В. М. Молотов болза, төмөгү фактыларың херекке барымдаалавасы ол шүгүмчүлөөшкениңден илереп турар деп демдегелээ. Герман Демократтыг Республикада болгаш Герман Федералдык Республикада туруп турар корум-чурумнарны ытгалды бир өзөс ол ийи талалар боттарың мурунда нинти сорулгаларың бодунга болгаш өске чурттарга тайбыны болгаш айымы чок чорукту хандыраары кылдыр тургузар болза оларның ажыл-чорудулгалары дугуржулгалыг болур орукту тып шыдавас дээш ол өзөс деп Молотов айткан. База ол ышкаш, Германиядан дөрт күрүнениң ээлеп чагырар шериглерин үндүрүлгөни сонда Чөен Германияга дыка хей полиция күжү артып каар деп айызылар чоруктуң дугайында бөгүңү хуралга чугааның кандыг-даа үндөин чогуң В. М. Молотов көргүскөн. Герман Демократтыг Республикада полиция күжү Барыны Германияда полиция күжүнүн санында хей болуп турар дээр дугайында чугаа херек кырында байдалга дүүшпейн турарын Молотов айткан болгаш Германияның ийи талаларында полицияның санымың болгаш оон чепсеклээшкениңге база чурумунуң дугайын дугуржуп чугаалажырын ГДР, Барыны Германияның чазанга саналын кирип турган болгаш кирип турар деп база чугаалаан.

Бөгүңү хуралга чамдык «саналдары барымдаалаарга чугаалажып турар айтырыг талазы-биле дугуржулганы чедиң алырыңдан ойталап турары кылдыр көрүп болур-дур деп чугаазыңгы төңүзүндө В. М. Молотов чугаалаан. Ындыг болза-даа совет төлөөлөр дугуржулганы чедиң алырыңгы арганың дилеп турар.

В. М. Молотовтун чугаазыңгы дараазында Даллес февралдың 8-те повеленияте хаалчак хуралды чымдыдыр, ол хуралга чугаалажыры-биле дамчыткан бо хуралдың хүн айтырының бириги пунктунуң «Улустар аразыңды харылааларыңда да дүжүрүлүг чорукту өзөөждир талазы-биле хемчеглериниң дугайында болгаш Франция, Англия, АКШ-тын, Совет Эвилели болгаш Кылат Улус Республиканың даштыкы херектер министрлериниң чөвүлөч хуралы чымдыдыр дугайында» чугаалажыр деп санал кириген. Ол саналды хүлээп алган. Ол хуралга чорудулганың айтырылганы көөрү министрлер база дугурушканнар. Даартагы хуралды мурундагы хуралдар ышкаш, 15 шакта эгелээрин доктадып алган.

АКШ-ка, Англияга, Францияга болгаш Совет Эвилелинге хамаарыштыр Германия бодунуң саң-экономикалык хүлээлгелериниң улук кезиниң шагда-ла күүсеткен деп чүвени барымдалаш, ол хемчеглерин боттандыраарың эргежок чугулазы мырмалы илден болуп турар. Оон-биле чергелештир Германияның экономикалык байдалын чингедиринде болгаш тайбың экономикалык көңүлдөзүңге таарымчалыг байдалдары тургузарының, а ол ышкаш чоңуң материалдыг чаагай байдалын экижилдериң эргежок чугулазын чогууру-биле өөрениң көөрү чугула.

Германияның саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедир дугайында санал бир тээ мынчага чедиң дөрт күрүнелер-биле көрүңүмзүң билгеш бо айтырыг талазы-биле хүлээп алыр аргалыг дугуржулгалыг шиптир кирбээни барымдалаш. Совет чазак Герман Демократтыг Республикага хамаарыштыр саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң талазы-

база бир комиссияны немей тургузарын Бидо саналдаан. Оон-биле кады Бидо сонгулда дүрүмүнүң белеткелин ону совет саналдык көрүп турары ышкаш түр нинти герман чазакка өзөс, харын ээлеп чагырган дөрт күрүнелерге дагыр болза чогуур деп ыйдып турган.

Бидонуң соон дары Иден барыны талакы күрүнелерге совет саналды таарышпайн турар ужуру чүдөл дээрге, бирээде, ол санал эргелелдиң удурламышак принциптеринге үндөйлөтүлгөн Германияда туруп турар ийи яныз корум-чурумнарны аразында дугуржулганы негеп турарында, ийиде, совет санал сонгулдалары Иденниң планынга бодаарга өске үндөйлөңгө эртинерин көрүп турарында, үште, барыны талакы күрүнелер дөрт күрүнелерин ээлеп чагырган шериглерин сонгулда болгуже чедиң Германиядан үндүрер аргажок деп санал турарында болур деп чүвени база дагынап чугаалаан.

Иден совет саналдан бодунуң ойталаашкыны шызыктыраар дээр дөрт күрүнелериниң контроль сорулгаларыңдан үнүп турар камгалал функцияларың күүседари-биле Германияга артып калыр ужурулду кызыгаарладалыг чогуур саныг шериглериниң сорулгаларыңга хамаарыштыр совет саналга чингенишкениң илереткен.

Иден оон планы келир үениң нинти герман чазак «Европаның камгалал нинтилежилгезинге» каттыжар бе, азы каттышпас бе дээрзиниң дугайында айтырыга шилтелиндиң хостуг чорун аяла тысып турар дээр аяның чүвениң база дапкырап чугаалап турган...

Германияның киржилгези-биле «Европаның камгалал нинтилежилгези» тургузары 1942 чылда ат салдыган англи-совет керээге чөрүлдө чок болуп турар дээр аяның чүвени Иден бадыткап турган. «Бидонуң айымы чок чорунга хамаарыштыр Совет Эвилелиниң айымыңы шызыктырап чугулазыңга дузалал болгу дег өске оруктар туруп турар чүве болза» оларны ол көөрүңге белен деп Иден чугаалаан.

Оон соонда В. М. Молотов сөс алгаш, Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында хайгаарал талазы-биле

биле чогуур хемчеглерин 1954 чылды январь 1-ден эгелээш чоруткан. Совет чазак 1954 чылды январь 1-ден эгелээш, Герман Демократтыг Республикадан дайын сүдөөлери тырттарың соксадып, Германияда туруп турар совет бүүрүлгелерин ГДР-ниң өңчүзү кылдыр халаска шилчилди берип, ээлеп чагырылга чарыгалдарын ГДР-ниң күрүнө бюджетиниң орулгаларың беш хуузуңдан ашпайн турар түңгө чедиң кызырган.

Оон ангыда, Герман Демократтыг Республика 1945 чылдан эгелээш тургустунган даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарың талазы-биле өрени кириштирбешан, Совет Эвилелинге дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелери төлөөрүңден хосталган.

Германияны өске кезин, тодаргайлаарга Барыны Германия база шак-ла мындг хүлээлгелериниң талазы-биле чарыгалдарың аар-бергезин чүктөп үргүлчүлөшшан турар болза, чөптүг өзөс болур ийик. Тодаргай барымдаалардан алгаш көөрге, Барыны Германия даштыкы күрүнелерге 7 миллиард кире марка хемчээлиг дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелерин төлөөр хүлээлгелег болуп турары мырмалы тодаргай. Барыны Германия ээлеп чагырылга чарыгалдарың төлөөрүнүң талазы-биле улук бергелээшкениңдег болуп турар: 1953—1954 бюджет чылында «камгалалга чарыгалдар» чүүлүнүң талазы-биле, тодаргайлаарга колдуунда ээлеп чагырылга чарыгалдарыңга 9,6 миллиард марктарны, азы Барыны Германияның бюджетинге кирилделериниң 34,5 хуузу чарыгдары көрдүңгөн.

Дайын сүдөөлери төлөөрүнүң талазы-биле хүлээлгелер Барыны Германиядан ам-даа дүжүртүмзүң, а ол айтырыгы шиптирлээр бонн дугуржулгалың өзугаар Германия-биле тайбың керээзин чарыгже чедиң тодаргай өзөс үеңе сонгаарлатын турар деп чүвени демделевейн барып болбас. Чүте дээрге, амыг чөвүлөч хуралга АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның төлөөкчилериниң туржундан көстүп турарың өзугаар алырга, Германия-биле тайбың керээзин дугайында айтырыг тодаргай өзөс үр хуусааже сонгаарлагыны турар болган ужурунда үстүңдө айтыңга айтырыг бодунуң шиптирлээшкениң албайн турар-дур.

Ол бүгү болза, Германияның саң-

экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында айтырыгы амыг чөвүлөч хуралга көөрүнүң эргежок чугулазыңгы дугайында түңиелди кылырыңгы барымдааны берип турар. Дайын сүдөөлериң, дайын сөвүлүңдө өрелериниң, даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарыңгы болгаш өске-даа ол янызыг чүүлдериниң талазы-биле Германияга кандыг-бир шамаашкынар турбас дээрзиниң дугайында бурун тодарал герман улуска амдан эгелээш турары чугула.

Аяла дүүштүр ССРЭ-ниң төлөөлөр дараазындагы саналдарың кирип тур:

«Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң талазы-биле хемчеглерин дугайында. Американың Каттышкан Штаттарыңга, Англияга, Францияга болгаш Совет Эвилелинге хамаарыштыр дайындык уруктары-биле холбашкан бодунуң саң-экономикалык хүлээлгелерин элээр улуг кезин Германия шагда-ла күүсеткениң барымдалаш.

Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң талазы-биле хемчеглер Германияның тайбың экономикалык көңүлдөзүңгө болгаш чоңуң материалдыг чаагай байдалын көрдүрүңгө боттуг дузаың чедириң кергеп.

АКШ-тын, Францияны, Англияны болгаш ССРЭ-ниң Чазактары 1954 чылды январь 1-ден эгелээш дараазындагы хемчеглерин боттандыраары дугуржуп алган:

1. Германия салыг хүлээлгелериниң талазы-биле өрелердеп ангыда, кандыг-даа хевирге дайын сүдөөлери төлөөрүңден, а ол ышкаш дөрт күрүнелерге—АКШ-ка, Францияга, Англияга болгаш ССРЭ-ге—дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелери төлөөрүңден бурун хосталыр.

2. Германияның девискээринге дөрт күрүнелерин шериглери турары-биле холбашкан чарыгалдар төлөтүзү чыл дугузуңда чарыгалдарың хемчээлери Герман Демократтыг Республиканың болгаш Герман Федералдык Республиканың күрүнө бюджетиниң орулгаларыңга хамаарыштыр беш хуууңдан ашпайн турарыңга чедиң кызырлыр.

3. Германия 1945 чылды сөвүлүңдө тургустунган дөрт күрүнелериниң даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарың талазы-биле өрелер төлөөрүңден бурун хосталыр.

Германияны дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында хайтырыгыңга каттыжар бе, азы каттышпас бе дээрзиниң дугайында айтырыга шилтелиндиң хостуг чорун аяла тысып турар дээр аяның чүвениң база дапкырап чугаалап турган...

Германияның киржилгези-биле «Европаның камгалал нинтилежилгези» тургузары 1942 чылда ат салдыган англи-совет керээге чөрүлдө чок болуп турар дээр аяның чүвени Иден бадыткап турган. «Бидонуң айымы чок чорунга хамаарыштыр Совет Эвилелиниң айымыңы шызыктырап чугулазыңга дузалал болгу дег өске оруктар туруп турар чүве болза» оларны ол көөрүңге белен деп Иден чугаалаан.

Оон соонда В. М. Молотов сөс алгаш, Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында хайгаарал талазы-биле биле чогуур хемчеглерин 1954 чылды январь 1-ден эгелээш чоруткан. Совет чазак 1954 чылды январь 1-ден эгелээш, Герман Демократтыг Республикадан дайын сүдөөлери тырттарың соксадып, Германияда туруп турар совет бүүрүлгелерин ГДР-ниң өңчүзү кылдыр халаска шилчилди берип, ээлеп чагырылга чарыгалдарын ГДР-ниң күрүнө бюджетиниң орулгаларың беш хуузуңдан ашпайн турар түңгө чедиң кызырган.

Оон ангыда, Герман Демократтыг Республика 1945 чылдан эгелээш тургустунган даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарың талазы-биле өрени кириштирбешан, Совет Эвилелинге дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелери төлөөрүңден хосталган.

Германияны өске кезин, тодаргайлаарга Барыны Германия база шак-ла мындг хүлээлгелериниң талазы-биле чарыгалдарың аар-бергезин чүктөп үргүлчүлөшшан турар болза, чөптүг өзөс болур ийик. Тодаргай барымдаалардан алгаш көөрге, Барыны Германия даштыкы күрүнелерге 7 миллиард кире марка хемчээлиг дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелерин төлөөр хүлээлгелег болуп турары мырмалы тодаргай. Барыны Германия ээлеп чагырылга чарыгалдарың төлөөрүнүң талазы-биле улук бергелээшкениңдег болуп турар: 1953—1954 бюджет чылында «камгалалга чарыгалдар» чүүлүнүң талазы-биле, тодаргайлаарга колдуунда ээлеп чагырылга чарыгалдарыңга 9,6 миллиард марктарны, азы Барыны Германияның бюджетинге кирилделериниң 34,5 хуузу чарыгдары көрдүңгөн.

Дайын сүдөөлери төлөөрүнүң талазы-биле хүлээлгелер Барыны Германиядан ам-даа дүжүртүмзүң, а ол айтырыгы шиптирлээр бонн дугуржулгалың өзугаар Германия-биле тайбың керээзин чарыгже чедиң тодаргай өзөс үеңе сонгаарлатын турар деп чүвени демделевейн барып болбас. Чүте дээрге, амыг чөвүлөч хуралга АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның төлөөкчилериниң туржундан көстүп турарың өзугаар алырга, Германия-биле тайбың керээзин дугайында айтырыг тодаргай өзөс үр хуусааже сонгаарлагыны турар болган ужурунда үстүңдө айтыңга айтырыг бодунуң шиптирлээшкениң албайн турар-дур.

Ол бүгү болза, Германияның саң-

экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында айтырыгы амыг чөвүлөч хуралга көөрүнүң эргежок чугулазыңгы дугайында түңиелди кылырыңгы барымдааны берип турар. Дайын сүдөөлериң, дайын сөвүлүңдө өрелериниң, даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарыңгы болгаш өске-даа ол янызыг чүүлдериниң талазы-биле Германияга кандыг-бир шамаашкынар турбас дээрзиниң дугайында бурун тодарал герман улуска амдан эгелээш турары чугула.

Аяла дүүштүр ССРЭ-ниң төлөөлөр дараазындагы саналдарың кирип тур:

«Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң талазы-биле хемчеглерин дугайында. Американың Каттышкан Штаттарыңга, Англияга, Францияга болгаш Совет Эвилелинге хамаарыштыр дайындык уруктары-биле холбашкан бодунуң саң-экономикалык хүлээлгелерин элээр улуг кезин Германия шагда-ла күүсеткениң барымдалаш.

Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң талазы-биле хемчеглер Германияның тайбың экономикалык көңүлдөзүңгө болгаш чоңуң материалдыг чаагай байдалын көрдүрүңгө боттуг дузаың чедириң кергеп.

АКШ-тын, Францияны, Англияны болгаш ССРЭ-ниң Чазактары 1954 чылды январь 1-ден эгелээш дараазындагы хемчеглерин боттандыраары дугуржуп алган:

1. Германия салыг хүлээлгелериниң талазы-биле өрелердеп ангыда, кандыг-даа хевирге дайын сүдөөлери төлөөрүңден, а ол ышкаш дөрт күрүнелерге—АКШ-ка, Францияга, Англияга болгаш ССРЭ-ге—дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелери төлөөрүңден бурун хосталыр.

2. Германияның девискээринге дөрт күрүнелерин шериглери турары-биле холбашкан чарыгалдар төлөтүзү чыл дугузуңда чарыгалдарың хемчээлери Герман Демократтыг Республиканың болгаш Герман Федералдык Республиканың күрүнө бюджетиниң орулгаларыңга хамаарыштыр беш хуууңдан ашпайн турарыңга чедиң кызырлыр.

3. Германия 1945 чылды сөвүлүңдө тургустунган дөрт күрүнелериниң даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарың талазы-биле өрелер төлөөрүңден бурун хосталыр.

Германияны дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында хайтырыгыңга каттыжар бе, азы каттышпас бе дээрзиниң дугайында айтырыга шилтелиндиң хостуг чорун аяла тысып турар дээр аяның чүвениң база дапкырап чугаалап турган...

Германияның киржилгези-биле «Европаның камгалал нинтилежилгези» тургузары 1942 чылда ат салдыган англи-совет керээге чөрүлдө чок болуп турар дээр аяның чүвени Иден бадыткап турган. «Бидонуң айымы чок чорунга хамаарыштыр Совет Эвилелиниң айымыңы шызыктырап чугулазыңга дузалал болгу дег өске оруктар туруп турар чүве болза» оларны ол көөрүңге белен деп Иден чугаалаан.

Оон соонда В. М. Молотов сөс алгаш, Германияның дайындык уруктары-биле холбашкан саң-экономикалык хүлээлгелерин чингедириниң дугайында хайгаарал талазы-биле биле чогуур хемчеглерин 1954 чылды январь 1-ден эгелээш чоруткан. Совет чазак 1954 чылды январь 1-ден эгелээш, Герман Демократтыг Республикадан дайын сүдөөлери тырттарың соксадып, Германияда туруп турар совет бүүрүлгелерин ГДР-ниң өңчүзү кылдыр халаска шилчилди берип, ээлеп чагырылга чарыгалдарын ГДР-ниң күрүнө бюджетиниң орулгаларың беш хуузуңдан ашпайн турар түңгө чедиң кызырган.

Оон ангыда, Герман Демократтыг Республика 1945 чылдан эгелээш тургустунган даштыкы ээлеп чагырылга чарыгалдарың талазы-биле өрени кириштирбешан, Совет Эвилелинге дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелери төлөөрүңден хосталган.

Германияны өске кезин, тодаргайлаарга Барыны Германия база шак-ла мындг хүлээлгелериниң талазы-биле чарыгалдарың аар-бергезин чүктөп үргүлчүлөшшан турар болза, чөптүг өзөс болур ийик. Тодаргай барымдаалардан алгаш көөрге, Барыны Германия даштыкы күрүнелерге 7 миллиард кире марка хемчээлиг дайын сөвүлүңдө күрүнө өрелерин төлөөр хүлээлгелег болуп турары мырмалы тодаргай. Барыны Германия ээлеп чагырылга чарыгалдарың төлөөрүнүң талазы-биле улук бергелээшкениңдег болуп турар: 1953—1954 бюджет чылында «камгалалга чарыгалдар» чүүлүнүң талазы-биле, тодаргайлаарга колдуунда ээлеп чагырылга чарыгалдарыңга 9,6 миллиард марктарны, азы Барыны Германияның бюджетинге кирилделериниң 34,5 хуузу чарыгдары көрдүңгөн.

Дайын сүдөөлери төлөөрүнүң талазы-биле хүлээлгелер Барыны Германиядан ам-даа дүжүртүмзүң, а ол айтырыгы шиптирлээр бонн дугуржулгалың өзугаар Германия-биле тайбың керээзин чарыгже чедиң тодаргай өзөс үеңе сонгаарлатын турар деп чүвени демделевейн барып болбас. Чүте дээрге, амыг чөвүлөч хуралга АКШ-тын, Англияның болгаш Францияның төлөөкчилериниң туржундан көстүп турарың өзугаар алырга, Германия-биле тайбың керээзин дугайында айтырыг тодаргай өзөс үр хуусааже сонгаарлагыны турар болган ужурунда үстүңдө айтыңга айтырыг бодунуң шиптирлээшкениң албайн турар-дур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинин хуумчүзү, бажы 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харымсалгалы редакторунуң 3—62, харымсалгалы редакторунуң оралачынының, партияны амыдыр, културга болгаш амыдыр кыздарының—3—88. Харымсалгалы секретарының 3—68, пропаганда болгаш агитация, чааа ажыл-агый, үзүмтү болгаш транспорт, чааа калгачының 4—98, иштин информация, бухгалтерияның—3—65.

</